

TADIMLIK

Uzmanıyla

Söyleşiler Dizisi-IV

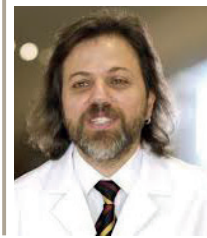
Yeşim YASİN

*Akademisyen
Mehmet Ali Aydınlar Acıbadem
Üniversitesi Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı AD*

yesim.yasin@acibadem.edu.tr

Tadımlık'ın bu sayısında “kendim için bir ayrıcalık” yaptığımı söylemeliyim, zira bu sohbetin çıkış noktası bir akademisyen olarak içinde olmaktan büyük mutluluk duyduğum, beni en fazla heyecanlandıran iki program. Biraz sıradışı, hatta aykırı, iki ‘iyi şey’. Ancak onlara geçmeden önce “görünenin arkasında” neler olduğuna da bir bakalım diye düşünüyorum. Çünkü iyi şeyler bir boşluktan, kendiliğinden, şansa ya da tesadüfen olmuyor. Lacan'ın ifadesiyle dünyaya ‘yamuk bakmayı’ başarabilen birileri yapabiliyor böyle şeyleri. İşte konuğum tam da böyle biri.

Bu sayıda bir başka yenilik daha var. Bildiğiniz gibi köşeme kendi alanında bir sözü olan camia dışından uzmanları konuk ediyorum. Bu kez konuğum camianın dışından değil, hatta gayet ‘içeriden’ biri, çünkü

Osman ELBEK

*Tıp Doktoru
Göğüs Hastalıkları Uzmanı
Akademisyen
SB Süreyyapaşa Göğüs Hastalıkları
ve Göğüs Cerrahisi EAH*

osmanelbek@yahoo.com

bu sayıda karşımda sevgili Osman Elbek var. Osman, renkli biri. Kimliğinin birçok bileşeni var. Onları saymaya kalkmayacağım; zaten eminim pek çoğunu biliyorsunuz. Ancak onu en iyi tanımlayan yönlerinden biri kuşkusuz “eğitimci kimliği”. Bunu, girişte bahsettiğim programları kendisiyle birlikte hazırladığım için ‘kanıta-dayalı’ olarak söylüyorum (kanıt düzeyi D; en sevdiğim). O zaman daha fazla zaman kaybetmeyelim ve sohbe başlayalım.

Yeşim Yasin (YY)

Hoşgeldin Osman. Biraz uzun bir giriş yapacağım. *Paulo Freire*, eğitim için “bilgi aktarımı değil, diyalog halindeki öznelerin bilme ve düşünme sürecinde karşılaşmasıdır” der. Ona göre eğitim etkileşim gerektirir, dolayısıyla diyaloga imkân verilmelidir; çünkü diyalog, insanların kendi gerçeklikleri içindeki yerlerini keşfetmelerini sağlar ve onları bu gerçekliği dönüştürebilecek özneler olarak konumlandırır. Üstelik *Freire*’ye göre diyalog belirli içeriklere bağlı kalmak zorunda değildir; her şey sorgulanarak ve problematize edilerek ele alınabilir. Ve eğitimcinin görevi, öğrencilere hazır bilgi yüklemek değil, onlarla kurduğu diyalog aracılığıyla hem kendisini hem de öğrencileri dönüştürmek ve yeni düşünme biçimlerine yönlendirmektir. Sen tam da burada bahsedilen eğitimi veren eğitimci tanımına uyuyorsun. Hem de inadına anti-entelektüelizmin adeta kutsandığı bir dönemden geçerken... Neden?

Osman Elbek (OE):

Sevgili Yeşim, tarihsel olarak öğretim ile eğitimi “talim” ve “terbiye” olarak kabul eden ve hâlen Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde “Talim ve Terbiye Kurulu” gibi bir yapıyı barındıran bir ülkede eğitim konusundaki bir söyleşiye *Paulo Freire*’yi anarak başlamak ne güzel, sağ olasın... Öte yandan bu “talim ve terbiye” meselesi ne yapmayı, daha doğrusu neyi yapmamayı hedeflediğimi çok güzel anlatıyor. Ben, karınca kararınca,

eğitim için temas ettiğim her yerde “yerli ve millî” eğitim sisteminin hedeflediği “talim ve terbiye”nin karşıtını yapmaya gayret ediyorum. Çünkü eğitiminin, “karşı” bir şey olduğuna inanıyorum. İfade ettiğim gibi *Freire* başta olmak üzere düşünsel tahayyülümü geliştiren insanlar da eğitimi böyle görüyorlar zaten. Örneğin *Freire*’yi ele alalım; Biliyorsun, Brezilyalı yoksul bir ailenin çocuğudur kendisi. Hayatı nerede öğrendi: kimi insanların sinik bir tutum geliştirdiği futbolda! Demek ki futbol, daima fado gibi faşizm anlamına gelmezmiş. Her şey böyle değil mi? Nasıl bir bağlamda ilişki, temas ve etkileşim kurulduğu sonucu belirliyor. Bu topraklarda gözlemediği gibi futbol, sıklıkla eril ve faşizan bir hayatı var etmeyi de; ya da *Freire* örneğinde olduğu gibi sosyalizan bir öğretinin oluşmasını da sağlayabilir. Tıpkı eğitim – öğretim gibi...

YY: Haklısın; *Freire*’nin gözünden hayata barksak futbol da, eğitim de hayatın gerçeğini gösterip onu dönüştürmeyi hedefleyebilir, değil mi?

OE: Kesinlikle, çünkü her ikisi de bir ilişkiselliğe, etkileşime ve bu da düşünmeye zemin sağlayabilir -tersi de mümkün. Ama “ilişkisellik” yetmiyor.

Kimin kiminle temas kurduğu ve etkileştiği de kritik. Bu bağlamda *Freire*'ye dönersek; çok yoksul bir aileden gelmesi ve sıklıkla açlık çekmesi çok önemli. Çünkü, diyor ki, "hiçbir şey anlamıyordum" eğitimden. Nedeni "aptal" olması ya da "ilgi eksikliği" falan değil. Çok basit ve yalın bir gerçek anlamasını engelliyordu: açlık

YY: Bu kadar basit ve açık değil mi?

OE: Evet ve bu basit ve açık ilişkiyi yaşamımızda kaç kez deneyimledik ya da daha sıklıkla tanık olduk değil mi? Oysa bu aşikâr ilişkiyi sıklıkla ters yüz edip "öteki"nin mental yetersizliğine, ilgisizliğine, anne – babasının iyi ebeveyn olamamasına falan bağladık eğitim sorunlarını. Üzülüyorum hâlen böyle görüyoruz. Çünkü eğer görmeseydik; en azından okullarda bir öğün yemeği çocuklara sunmayı ülke olarak başarabilirdik. Ama *Freire*, bu ilgiyi yaşamında deneyimleyip öğrendiği için sınıf ile eğitim arasındaki ilişkiyi hızla kuruverdi. Ama bununla yetinmedi ve hal böyleyse eğitim denilen uygulamanın, var olan bu eşitsizliğin ve bu bağlamda yoksullara yapılan bu hak gaspının engellenmesine aracı olması gerektiğine vardı. Eleştirel teorisini de futbol ve açlık deneyimi üzerinden böyle geliştirdi. Başka bir deyişle *Marx* ile *Fanon*'u açlık ve futbolda keşfetti.

YY: Bu keşif sonrasında da "bir başka eğitim mümkün" diyerek "bankacı eğitim modeli"ne de karşı çıktı.

OE: Elbette, söyler misin bana, nedir o öyle öğrencileri "pasif alıcı" ya da güncel ifadeyle "kendilerine yatırım yapan" çıkarıcı özneler olarak gören "bankacı eğitim modeli". Öğrenciler sadece "alıcı nesnelere" midir ki böyle bir model olsun. *Tabula rasa*'yı falan hiç kabul etmiyorum Yeşim. İnsan, hiç "boş bir levha" olabilir mi? Daha doğmadan, bu dünyaya fırlatılmadan kimliğimizi mavi/pembe renklerle boyamaya kalkışmıyor mu bu uygarlık. *Lacan*, dil üzerine bir dolu cümleyi boşa mı sarf etti. Bir dil dünyasına doğuyoruz resmen. Velhasıl kimse "boş" değil. Ve dahası ben kimim ki, hangi hadsizlikle, "boş" tabir edilen bir levhanın üzerine yazı yazmaya kalkışıyorum. Bu ne kibirdir. Bu dünyada kim, kimin üzerine, benliğine, varoluşuna yazı yazabilir. Ne hadle... ne hadsizlikle! O nedenle "bankacı modele" ve elbette bankalara karşı çıkarak, günün değerleri ve normlarına uyararak, o günün koşullarında değerli görülen şeyleri kendisinde biriktirmek yerine; eleştirel düşünme yetisini geliştirerek, günün değer ve normlarına karşı çıkarak var olanı dönüştürmektir aslolan. O nedenle eğitim çerçevesinde temasta bulunduğum herkesle var olana

nasıl “uyum sağlayacağımızı” değil, hep birlikte nasıl “karşı çıkabileceğimizi” düşünüp önce kendim için bir yol bulmaya çalışırım. Çünkü kanatımca bu eleştirel tutum önce “öğreten” konumunda olanı temasa ve diyaloga davet etmelidir. Öyle ya bir eğitim ortamında konformizme batma tehlikesini en çok yaşayan “öğreten”dir. O nedenle hep birlikte, diyalog zemininde, her değer ve normun sorgulandığı, dokunulmaması gereken kutsal ve tabu hiçbir şeyin bırakılmadığı bir eğitim modelidir insana yakışan. Öğrenen ve öğreten ayrımlarının silikleştiği, birlikte yeniden öğrenilen bir süreçtir aslında eğitim. O nedenle de daima her konu adaletle, eşitlikle ve özgürlükle birlikte ele alınmalıdır. Bu bakış açısı nedeniyle hedef de; sistemin talep ettiği bir konuda eğitilmiş özneler/işçiler/beyaz ya da mavi yakalılar yetiştirmenin aksine sistemi sorgulayan öznelerin kendi yollarını var etmesini sağlamaya yönelik olmalıdır.

YY: Tam bu noktada sormak isterim: tarif ettiğin yaklaşım bir tür “tarafsızlık” ve “siyaset üstü” bir yaklaşım mı?

OE: Hayır, asla. Tarafsız bir eğitim süreci yoktur, tıpkı yumurtasız omletin olamayacağı gibi. Nasıl ki “ideolojik olmasın” önermesi basbayağı bal gibi ideoloji ise, eğitim de tarafsız olamaz. Siyaset üstü falan hiç olmaz. Zaten insanın olduğu her yerde düşünce, ideoloji, siyaset ve politika vardır. Söyleşimizin girişinde vurguladığın an-

ti-entelektüelizm ile de bu durumun sıkı bir ilişkisi var aslında. Çünkü neoliberal sistem, hekimlik bağlamında konuşursak, insan bedeninin her bir deliğine uygun bir aleti sokabilen ama hastaya, onun üstüne başına, cebindeki deliğe, açıklığına, kimliğinden dolayı ayrımcılık görmesine, özette var olan sisteme burnunu sokmayan hekimler istiyor. Ben de aksine, *Bernardino Ramazzini*’den eğitim almış bir hekim olarak, “Merak etme o aleti eninde sonunda o deliğe sokmasını öğrenirsin, bu kolay, gel sisteme de burnumuzu sokalım, bakalım nereden hangi kokular geliyor” demeye çalışıyorum. Elbette bu burun sokma işleminde beni var eden düşünceleri, kimliğimi yaratan tarihsel geçmişimi dışarıda falan bırakmıyorum -hem nasıl bırakabilirim ki. Aslında bakarsan bir hekim ile hastanın karşı karşıya kaldığı o oda çok kalabalıktır. Hasta yakınlarını saymasak bile hasta, hekim, hastanın değerleri, hekimin değerleri, sağlık sistemi, uygarlığın her bir zerresi her şey ama her şey o odadadır. Ne hasta, ne de hekim, kendi değerlerini girişteki portmantoya asıp muayene odasına girmiyor, giremezler zaten. Çünkü insanız ve kendimizi var eden düşünce ve değerleri gömleğimizi çıkarır gibi çıkaramayız. O nedenle tarafız bu dünyada bir şeylere... yeter ki taraftar olmalıyım, amigoluk yapmalıyım.

YY: Eğitimin taraftarlık ve amigoluk konusuna etkisi ne olabilir?

OE: Eğitim bizi taraftar yapmayabilir ya da tam

tersi, bildiğinden kuşku duymayan amigolara çevirebilir. Eğer eğitim ortamında her şeyi ama her şeyi, hiçbir kutsallık, norm ya da başka bir çizgi ile sınırlamadan tartışabilir ve kendimizi var eden değer ve yargılara farklı gözlerle dönüp dönüp bakabilirsek, onları bıkip usanmadan sorgulayabilirsek, eğitim ortamının yaratacağı özgürlük ve sorgulayıcılıkla kendimize ve yapıp ettiklerimize eleştirel bir gözle bakabilirsek, kendimiz ve değerlerimiz üzerine düşünebilirsek taraftar olmayabiliriz. Aklımızı bir yerlere ya da kişilere kiraya vermeyebiliriz -ya da tam tersi bugünün eğitim sisteminin başardığı gibi kiralayabiliriz. Eğer kiraya vermeyen bir sorgu ve eleştiri süreci yaşandıysa sonrasında yine bizi var eden önceki değerleri “giyinebiliriz” -hiç soyunmamıştık ki. Ama bu kez o değerleri, bir başkasına tahakküm aracı olarak kullanamayabiliriz. *Foucault*'nin vurguladığı gibi, iktidar mutlak vardır ve iktidar, bizi var eden değerler ve yapılar olarak tek başına kötü değildir. Tehlikelidir ama kötü değildir. Yeter ki o tehlikenin farkına vararak sorgulama ve eleştirme refleksini yaşam boyu sürdürüelim -ki tahakküm ve bugünlerde ülkeme egemen olan “büyük kötülük” var olmasın.

YY: Türk Toraks Derneği faaliyetlerinin yanı sıra İNSEV olarak seninle iki halk sağlığı okulu yaptık. Ayrıca Acıbadem Üniversitesi'nde yarım dönem “Patojenler, Salgınlar ve Toplum” adlı bir seçmeli ders programı yürüttük. Bu süreçte şahit olduğum yönlerden birisi de “eğitici” olarak ağırlıklı kılavuz olmaya çalıştığın oldu. Hakkını teslim edersem çok çalışıp geldin her derse ve hatta öğrencilerimizin hiç şahit olmadığı “garip sorularla” sınavlar yaptın ama özenle “kılavuzluk” dışı bir rol üstlenmeyi reddettin. Neden?

OE: Yeşim, hatırlar mısın bir zamanlar *Leman Dergisi*'nde *Kaan Ertem*'in hayat verdiği “*Öğreten Adam ve Oğlu*” başlıklı bir çizgi köşe vardı. Bayılırdım ben bu köşeye, hemen hiç kaçırmadım o çizimleri. Sonra üstüne çok düşündüm nedir beni bu köşeye bağımlı yapan unsur diye. Anladım ki ben “Öğreten Adam” olmak istemiyorum ve bu köşe, beni devamlı bu yönümlü yüzleştiriyor... O yüzleştirme sayesinde bugün de “öğreten adam” olmamaya çalışıyorum. Bilmenin kibinden, adam olmanın eriliğinden, oğul dediğin

canının can parçasını cahil konumuna sokmaktan uzak durmaya çalışıyorum. Okuduğumdan beri *Jacques Rancière*'nin anlattığı *Cahil Hoca* olmaya çalışıyorum. Bildiğim her şeyi yeniden sınavarak, bilmemenin sınırlarına kaçmaya çalışarak, eğitim ortamını var ettiğimiz kişilerle yeniden öğrenmeye çalışıyorum(z). Bilen ve bilmeyen; öğreten ve öğrenen gibi ayrımların ötesinde bir öğrenme yolculuğuna çıkmaya gayret ediyorum. Çünkü herkesin, herkese bir şeyler öğretebileceğine inanıyorum. Bunun için bir “bilen”, “uzman” ya da “kadir-i mutlak” olunmasının gerekli olmadığını, öğrenmek için istemenin yeterli olduğunu, her insanın her şeyi anlamaya vakıf olduğunu ve özgürleştirmeyen eğitimin faşizan bir büyük kötülük olduğunu düşünüyorum.

YY: O zaman son soru gelecekte olsun: Üçüncü Halk Sağlığı Okulu için ne düşünüyorsun? Kötülük içermeyen bir içerik ne olabilir?

OE: Biliyorsun Yeşim, ilk halk sağlığı okulumuz halk sağlığının geneli hakkında bir ufuk turuydu. İkincisi ise ülke ve dünyanın gündemiyle de paralel olmak üzere kriz, göç ve yoksulluk konularını

gündeme almıştı. Üçüncüsü de tematik olacaktır ama teması ne olacak bilmiyorum. Çünkü memleketin iklimine inat tek yetkili isim ben değilim –gülüyor. Kuşkusuz öncekilerde olduğu gibi yine çok akılla oturup konuşup tartışıp belirleyeceğiz temayı. Ama ben o konuşma masasına ülkenin gündemini de dikkate alarak “Kötülük” ve “Barış” konusunu getirmeyi hedefliyorum.

YY: Çok kritik iki konu sahiden... Yanılmıyorsam sen kötülüğün tartışıldığı bir toplantıya katılmıştın yakın zaman önce, değil mi?

Evet, bu yıl Mart ayında Türkiye Psikiyatri Derneği'ndeki dostların organize ettiği bir Kış Okulu'na katıldım. Üç gün boyunca kötülüğün çeşitli hallerini ve durumlarını konuştuk sağlık ve sosyal bilim alanının yetkin insanlarıyla. Kendi adıma çok zenginleştim o tartışmalardan... Eh, memleketteki kötülük devam ettiğine göre, bizim de kö-

tülüğü konuşmaya devam etmemiz gerekir diye düşünüyorum. Ve aynı zamanda paradoksal biçimde hepimizde temkinli bir iyimserlik yaratan barış iklimini... Çünkü biliyorum ki; yaşamın ve barışın yanında, her türlü kötülüğün ise tam karşısında duran insanlar olarak biz susarsak ne kötülük biter, ne de bu topraklara barış gelir. O nedenle söze devam... Tıpkı Chiapas dağlarında var olan ve gönlümüze kök salan Zapatista Hareketi'nin Komutan Yardımcısı Marcos'un dediği gibi: Sözümüz Silahımızdır!

Zaten ondan gayrıca bir silahımız da yoktur. Tıpkı onlar gibi; Komutan'a, Kurtarıcı'ya, Şef'e, Reis'e, Önder'e de ihtiyacımız olmadığı gibi...

YY: Bu güzel söyleşi için çok teşekkür ederim Osman.

OE: Düşüncelerimi paylaşma fırsatı verdiğin için ben de sana çok teşekkür ederim Yeşim.

İNSEV
İNSAN SAĞLIĞI VE EĞİTİM VAKFI

DR. HAFIZ CEMAL HALK SAĞLIĞI OKULU-II

KRİZ, GÖÇ VE DERİNLEŞEN YOKSULLUK

TTB KREDİ PUANI 26,5

18-22 EYLÜL 2024
BEYLERBEYİ, İSTANBUL

OKUL BAŞKANI DOÇ. DR. YEŞİM YASİN	BİLİMSEL KOMİTE BAŞKANI DOÇ. DR. OSMAN ELBEK	GENEL SEKRETER YASEMİN BİLSEL
SON BAŞVURU TARİHİ 26 AĞUSTOS	BAŞVURU ÜCRETİ 1750 TL	BAŞVURU VE İLETİŞİM yasemin@insev.org.tr 0551 451 0987

EĞİTİMCİLERİMİZ

Fikret ADAMAN Alpay AZAP Ayşe BÜĞRA Haluk ÇALIŞIR Çağlar ÇUHADAROĞLU Didem DANIŞ	Figen DEMİR İkram DOĞAN Osman ELBEK Melikşah ERTEM Hacer FOGGO Mehmet Nuri GÜLTEKİN	Öğretmen Öktem TANÖR Zeki KILIÇASLAN Pınar OKYAY Cangül ÖRNEK Kayihan PALA Sebahat Dilek TORUN	Sibel SAKARYA Uğur SEZERMAN Ayşecan TERZİOĞLU Gamze VAROL Yeşim YASİN Ejder YILDIRIM
---	--	---	---

PROGRAM

Nedir Şu Halk Sağlığı? Epidemiyoloji I-II Biyostatistik I-II Sağlık Etik Değerlendirmesi SED: Örnek Çalışma Sağlık Sistemleri Türkiye'nin Sağlığı Türkiye İçin Bir Sağlık Sistemi 1.GÜN	Yoksulluk 101 Yoksulluk ve Hastalık Zeka, Sağlık ve Sosyete Sosyal Politika Ne Yapıyor Bakanlık? Başka Bir Sosyal Politika 2.GÜN	Göç 101 Göç ve Yükseklenirlik "Tutunabilmeler" Göç ve Sağlık Hizmetleri Göç ve Ayrımcılık 3.GÜN	Salgınlar Dünyası Post-Covid Sağlık Hizmet Sunumu Pandemi ve Toplum Ruh Sağlığı TTB'nin Pandemi Tutumu X. Pandemi 4.GÜN
--	---	---	---

* Halk Sağlığı alanında yüksek lisans, doktora ya da tıpta uzmanlık öğrencileri; Sosyal Bilimler alanındaki yüksek lisans veya doktora öğrencileri; Yerel yönetimler ve ilçe sağlık müdürlüklerinde görevli halk sağlığı uzmanları başvurabilir.
* Okul bitiminde katılımcılara sertifika verilecektir.

İNSEV

Dr. Hafız Cemal Halk Sağlığı Okulu

Beylerbeyi - İstanbul
5-10 Eylül 2022

Okul Bşk: Doç. Dr. Yeşim Yasin
Bilimsel Komite Bşk: **Doç. Dr. Osman Elbek**
Gn. Sekreter: **Doç. Dr. Fatih Artvinli, Yasemin Bilisel**

Bilimsel Komite (Alfabetik)
Prof. Dr. Nadi Bakırcı
Prof. Dr. Çağlar Çuhadaroğlu
Prof. Dr. Nilay Etler
Prof. Dr. Zeki Kılıçaslan
Prof. Dr. Sesin Kocagöz
Prof. Dr. Kayihan Pala
Prof. Dr. Sibel Sakarya
Doç. Dr. Fatih Artvinli
Doç. Dr. Nilüfer Aykaç
Doç. Dr. Haluk Çalışır
Doç. Dr. Figen Demir
Dr. Öğr. Ü. İker Kayı

Okul, Türk Tabipleri Birliği Tarafından 29,5 Kredilendirilmiştir. Katılımcılara Sertifika Verilecektir.

Sağlığı Ne Belirler? Kronik Hastalıklar
Halk Sağlığı Nedir / Ne Değildir? Yavaşlık
Epidemiyoloji İktim Değişikliği
Biyostatistik Kirilim
Sağlık Eğitimi Aşırı Tanı ve Tedavi
Sağlık Sistemleri Toplumsal Cinsiyet
Yerel Yönetimler ve Sağlık Getenekt ve Tamsamlayıcı Tıp
Omnivar İnsan Yoksulluk Örgütlenmeleri
Sedanter Yaşam Sağlık Turizmi
Gıda ve Sağlık LGBT+ Sağlığı
Bedemlik Sınıf ve Pandemi
Tütün Kanser Örgütler
Alerji ve İritasyon Göç ve Mülteci Sağlığı
Koruma: Nerede, Nasıl? Çalgın Sağlığı
Salgınlar Çoğu Tek Sağlık
Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyonlar Toplum Ruh Sağlığı
Tüberküloz Asr
Hava Kirliliği

Ayrıntılı Bilgi İçin: Yasemin Bilisel
0 551 451 09 87 - ybilisel@gmail.com

Halk Sağlığı alanında yüksek lisans, doktora ya da tıpta uzmanlık öğrencileri; Sosyal Bilimler alanındaki yüksek lisans veya doktora öğrencileri; Yerel yönetimler ve ilçe sağlık müdürlüklerinde görevli halk sağlığı uzmanları başvurabilir.

Son Başvuru Tarihi: 22 Ağustos 2022
Katılım Ücreti: 700 TL.

Programa ulaşmak için yandaki kodu telefon kameranızla okutabilirsiniz.

